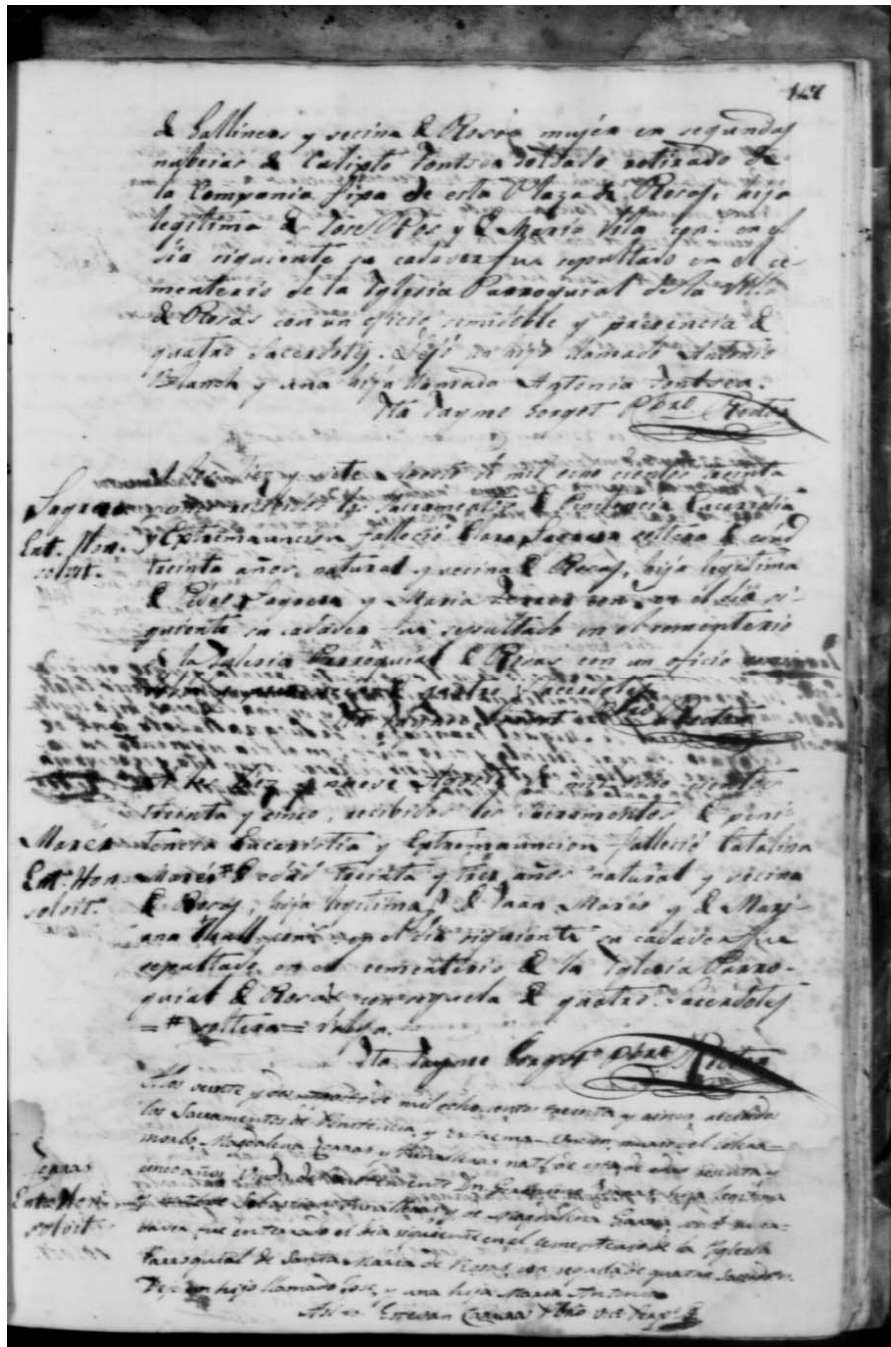

El document del mes d'abril de 2020 de l'AMR

Un vell enemic massa oblidat

L'epidèmia de còlera de 1835

Dades arxivístiques

CAT AMR 23.1. Arxiu de la Parròquia de Santa Maria de Roses. Registres sacramentals, Òbits Llibre O3 (1810-1844), pàg. 147. Partida de defunció de Magdalena Torras, 22 d'agost de 1835. Castellà.

Història arxivística

Els fons de complement són els arxius dels quals l'AMR no té la custòdia, però dels quals disposem d'una còpia, en el suport que sigui, per a ús intern o per oferir un servei puntual a un investigador o un ciutadà que legítimament ho requerís.

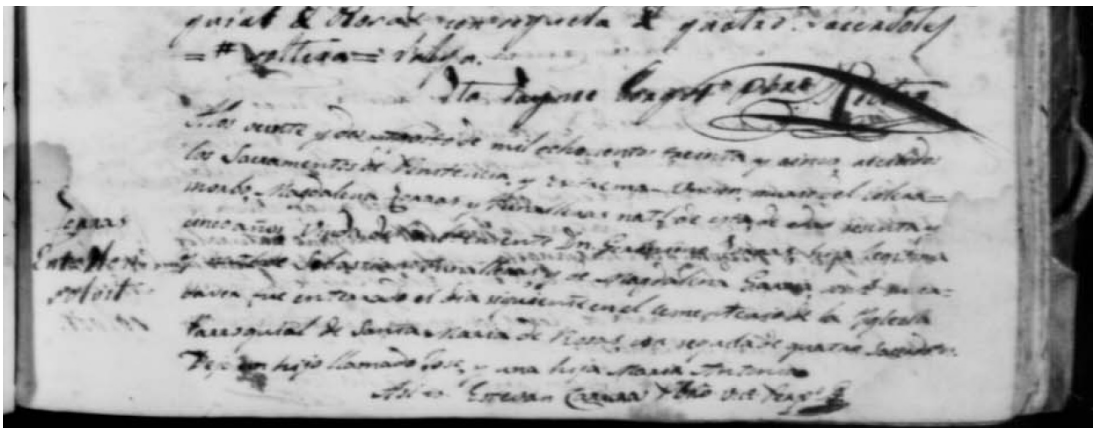
Els llibres sacramentals de totes les parròquies del bisbat de Girona foren microfilmats i, posteriorment, digitalitzats per una organització anomenada Family Search que depèn de l'Església de Jesucrist dels Sants dels Darrers Dies, coneguda popularment com l'Església Mormona o, simplement, "els Mormons", i Roses no n'estat una excepció. Amb motiu del trasllat i dipòsit de l'arxiu parroquial a l'Arxiu Diocesà de Girona, mossèn Joan Riu lliurà una còpia digitalitzada dels primers llibres sacramentals a l'AMR per tal que servissin d'eina de consulta i evitessin haver de desplaçar-se fins a Girona per consultar l'esmentada documentació.

Contingut

Una de les conseqüències del Concili de Trento (1545-1563) va ser l'obligatorietat de dur una sèrie de llibres per a registrar les principals vicissituds cristianes: el bateig, el matrimoni o la mort, principalment. A partir d'aquests avatars es crearen bàsicament els llibres de batejos, de matrimonis i d'òbits, a més d'alguna altra sèrie derivada, com les defuncions d'albats, per exemple, o els llibres de confirmació. Tot i això, a moltes parròquies ja es realitzava el registre des del segle XV, algunes d'elles del Comtat d'Empúries, malgrat que només s'han conservat en alguns llocs com Castelló d'Empúries.

En concret, els llibres de defuncions consignen, de manera repetitiva, les dades fonamentals de cada mort: la data, el nom de la persona finada, l'estat civil i, si fos el cas, amb qui estava casada o de qui era vídua, el nom del pare i de la mare, dels fills, els sacraments administrats i, molt sovint, les dades protocolàries del sepel·li (nombre de capellans intervinents, per exemple, o altres dades eclesiàstiques que s'haguessin de destacar). En casos excepcionals, com guerres o episodis epidèmics, el mossèn podia aportar altres informacions extraordinàries, com la causa de la mort o una breu descripció de les condicions en què traspassà la persona, una dades, al capdavant, interessantíssimes pels investigadors, atès que ofereixen unes possibilitats d'estudi enormes.

El document que presentem aquest mes és una simple i, aparentment, normal partida de defunció. En concret, és l'acta de l'òbit i enterrament de la senyora Magdalena Torras, nascuda Fonolleras, de 65 anys i natural de Roses, que va morir el dia 22 d'agost de 1835. El document informa que era filla de Sebastià Fonolleras i de Magdalena Garcia i vídua del tinent de l'exèrcit Jeroni Torras. Deixava un fill anomenat Josep i una filla de nom Maria Antònia.

Detall de la partida de defunció de Magdalena Torras

Però allò que fa diferent aquest assentament és que es tractava de la primera víctima de l'epidèmia de còlera que assotà Roses l'any 1835. El "còlera-morbo" havia arribat, finalment, a Roses.

Context

Segons Mariano González de Sámano, la via d'arribada del còlera a Roses fou un vaixell francès anomenat Triton, carregat de soldats de la Legió Estrangera, que havia salpat de Toló uns dies abans i havia arribat a la nostra població el 20 d'agost. El contacte dels soldats amb la població civil propicià el contagi i, potser massa ràpidament (però d'entrada hem de fer cas a les fonts), el dia 22 d'agost de 1835 moria del "còlera morbo" Magdalena Torras. El llibre d'òbits anà repetint en dies successius la mateixa fatídica notícia, mentre la població, els metges i les autoritats posaven fil a l'agulla a la situació.

Deixarem pels investigadors l'estudi detallat del que va passar. No obstant això, val la pena remarcar que Roses, dissortadament, ha patit amb molta freqüència l'embat de les epidèmies, de febres, diftèria, còlera, paludisme o dissenteria: 1789-1790, 1840, 1855, 1865 o 1885. Les causes són diverses: un entorn físic pantanós, d'aigualleixos i maresmes, propici a les febres; però també un entorn social i econòmic procliu als contactes externs via marítima, amb vaixells i tripulacions de molts llocs que facilitaven el contagi de malalties.

Actualment, i dissortada, vivim temps convulsos i incerts, marcats per l'epidèmia del coronavirus. Es tracta d'una situació que la nostra societat ja no estava acostumada a tractar i gestionar. Malgrat tot, com hem vist, no és una situació nova, ans al contrari: l'existència de pandèmies ha estat històricament un fet inherent a la mateixa existència humana. Des de l'aparició, per exemple, de la Pesta Negra (1348) fins a l'anomenada Grip Espanyola de 1918-1919, dos casos de pandèmies absolutament més atroços que l'actual COVID-19, la nostra societat s'ha vist colpejada per la malaltia. La Pesta Negra matà entre un terç i la meitat de tota la població europea del segle XIV. Calgueren gairebé dos-cents anys per superar-ne els efectes demogràfics, econòmics i socials. Per la seva part, la Grip de 1918, just acabada la Primera Guerra Mundial, s'endugué per endavant un 5% de tota la població mundial, és a dir, al voltant de 100 milions de

persones. Només durant les primeres 25 setmanes de grip moriren 25 milions de persones, el mateix nombre que en 25 anys de Sida.

La supèrbia basada en els avenços tecnològics i mèdics havia fet creure que la humanitat era immune a les epidèmies. Les havíem oblidat, almenys al Primer Món desenvolupat. Però l'enemic, malgrat que vell, no és vençut. A molts països ho saben prou bé. Tanmateix, l'epidèmia de còlera de 1835 fou guanyada i la de 1840, i 1855 i 1865, totes i la de 2020, també, segur. Bon confinament!

Més informació

https://ca.wikipedia.org/wiki/Epid%C3%A8mia_de_c%C3%B2lera_de_1834_a_Catalunya
(cal prendre les dades que aporta amb compte, ja que erra, per exemple, l'any).

Mariano González de Sámano, *Memoria histórica del cólera-morbo asiático en España*, volum 1, Impremta de Manuel Álvarez, 1858.

https://ca.wikipedia.org/wiki/Pesta_Negra

https://ca.wikipedia.org/wiki/Pand%C3%A8mia_de_grip_de_1918

Josep Maria Barris Ruset, "Un metge del divuit: Francesc Sunyer Bordes (I) i (II)", a *Roses o la recerca de la zona grisa. Articles, 1999-2008*, Roses, Ajuntament de Roses, 2008, pàgs. 197-200.

Josep Maria Barris Ruset, "L'epidèmia de 1789-1790 (I) i (II)", a *Íbidem*, pàgs. 201-204.

Josep Maria Barris Ruset, "1870: l'epidèmia i la por)", a *Íbidem*, pàgs. 269-270.